

OPONENTSKÝ POSUDEK HABILITAČNÍ PRÁCE

Jméno habilitanta: JUDr. Juraj Takáč, PhD.

Pracoviště: Katedra občanského a pracovního práva, Právnická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banské Bystrici

Název práce (vědecké monografie): Modifikácia bezpodielového spoluvlastníctva manželov a jeho zánik za trvania manželstva.

Druhé, prepracované a rozšírené vydanie. Banská Bystrica: Belianum, 2023. 144s.

ISBN 978-80-557-2039-5

DOI: <https://doi.org/10.24040/2023.9788055720395>

Recenzenti: prof. JUDr. Ján Cirák, CSc., doc. JUDr. Martin Kubinec, PhD., doc. JUDr. Ivana Šošková, PhD., JUDr. Monika Némethová, PhD.

Oponent: doc. JUDr. Ondřej Frinta, Ph.D., katedra občanského práva, Právnická Fakulta, Univerzita Karlova

1. Aktuálnost a originalita tématu

Problematika majetkových poměrů manželů, ať už v podobě bezpodílového spoluvlastnictví – BSM (Slovensko), či v podobě společného jmění – SJM (Česká republika) je jedním z nosných témat slovenské (i české) civilistiky. Je tomu tak především ze dvou důvodů. Za první, jde o téma, které má mimořádný praktický význam, ať už z hlediska úpravy materiální stránky manželského soužití, či z hlediska rozhodování mladé generace, zda je pro ně – i z hlediska budoucí úpravy majetkových poměrů – manželství „atraktivní“ volbou dlouhodobého partnerského soužití. Za druhé, nelze přehlížet socioekonomický vývoj společnosti, pro který je v posledních desetiletích charakteristický především dynamický vývoj sociální a majetkové stratifikace. To samozřejmě klade nové nároky na právní úpravu majetkových poměrů manželů, a především pak na možnost uplatnit v těchto poměrech v co největší míře autonomii vůle. Tyto důvody aktuálnosti tématu považují, vzhledem k dlouhodobému společnému historickému vývoji, za platné jak pro Slovenskou, tak i pro Českou republiku.

Habilitant však předloženou monografii nekoncepčuje jako komplexní (totiž pojednávající o všech aspektech BSM), nýbrž se hodlá zabývat pouze dílčí výsečí tématu, konkrétně modifikací a zániku BSM za trvání manželství. Ač by se mohlo na první pohled zdát, že si tím autor zpracování tématu ulehčuje, není tomu tak. Je totiž třeba vzít v úvahu, že právní úprava BSM na Slovensku je dosud velmi stručná, prakticky ve stavu z počátku 90. let 20. století, což ovšem klade – vzhledem k výše uvedenému vývoji společenských a majetkových poměrů – na interpretaci a aplikaci takové právní úpravy zvýšené nároky a nepochybně přináší četné problémy. Tyto problémy se namnoze vyskytují právě, pokud jde o modifikace BSM a možnosti jeho zániku za trvání manželství. Je tedy třeba vzít v úvahu, že právě na tyto otázky chce autor zúžit svou pozornost. Tím se mu otevírá možnost tyto dílčí otázky zpracovat velmi podrobně, do velké hloubky, což je v případě práce, která je předkládána jako habilitační, nepochybně žádoucí.

Přidanou hodnotu, pokud jde o originalitu díla, dodává monografii také skutečnost, že autor ve vztahu ke zkoumané problematice vykročil z platné právní úpravy a věnuje pozornost také zahraničním právním úpravám (rakouské, německé, francouzské, holandské a české), jakož i (alespoň stručně) historii majetkových poměrů manželů na území Slovenska. K dalším originálním prvkům srov. dále.

Vzhledem k uvedenému považují autorem zvolené téma nejen za aktuální a originální, ale také skýtající potenciál poskytnout poctivý znalostní a argumentační základ pro další směřování právní úpravy v budoucnu.

2. Koncept práce, cíle a metody práce, přínos práce

Stěžejním cílem habilitanta v předložené monografii je podrobná analýza ustanovení § 143a OZ, § 148 ods. 2 OZ a § 148a ods. 2 OZ a jejich následná aplikace v právní praxi. *„Okrem teoretickoprávneho vymedzenia problematiky publikácia má za cieľ skúmať nastolené otázky aj z pohľadu aplikačnej praxe. Nezanedbateľný význam má aj komparácia súčasnej slovenskej právnej úpravy modifikácie bezpodielového spoluvlastníctva manželov a jeho zániku za trvania manželstva s vybranými zahraničnými právnymi úpravami.“* Z pohľadu metodologického postupu formuluje autor tri skupiny výskumných otázok. První okruh výskumných otázok směřuje na oblast modifikace BSM (*„Aká je podstata a význam modifikácie bezpodielového spoluvlastníctva manželov?; Aké následky má zmluvné zasahovanie manželov do zákonom stanoveného rozsahu, ako aj času vzniku bezpodielového spoluvlastníctva manželov?; Aké pozitíva a negatíva má predmetný inštitút vo vzťahu k súkromnoprávnej autonómii manželov?; Ako je principiálne upravená otázka vzájomnej majetkovoprávnej ochrany manželov, ako aj tretích osôb?“*), druhý okruh na problematiku zániku (a vypořádání) BSM za trvání manželství (*„Aké sú dôvody existenčného naviazania bezpodielového spoluvlastníctva manželov na manželstvo?; Prečo a v akých prípadoch slovenská legislatíva pripúšťa zrušenie, resp. zánik bezpodielového spoluvlastníctva manželov za trvania manželstva?; Je daná legislatívna prípustnosť takéhoto zániku opodstatnená?“*) a třetí okruh obsahuje otázky směřující ke shrnutí závěrů, a to i ve světle komparačním (*„Je súčasná slovenská právna úprava problematiky modifikácie bezpodielového spoluvlastníctva manželov a možnosti jeho zániku za trvania manželstva dostatočná?; K akým zmenám, tak na základe historicko právnej reflexie, skúseností aplikačnej praxe, rekodifikačných procesov z nedávnej minulosti, ako aj komparácie s vybranými právnymi poriadkami kontinentálnej Európy, by mohlo v danej oblasti dôjsť? V čom spočíva prínos ako aj negatívum rigidnosti súčasnej právnej úpravy bezpodielového spoluvlastníctva manželov z pohľadu možnosti jeho modifikácie, ako aj samotnej existencie?“*).

Tyto výskumné otázky plně odpovídají celkovému konceptu práce a jsou s to přispět k ověření vědecké kvalifikace a pedagogické způsobilosti autora. Dále lze konstatovat, že položené otázky směřují autora k vyčesávacímu zpracování předmětu práce, žádná zásadní problematika není opomenuta. Zároveň je třeba konstatovat, že celkovému konceptu práce, pro který je klíčová snaha o komplexní a zároveň do hloubky zpracované zachycení zkoumaného tématu, nijak nevádí, že není stanovena jedna (jediná) výskumná hypotéza, která by byla v práci ověřena či vyvrácena.

Po prostudování práce lze konstatovat, že v práci dominuje analytická metoda práce, kdy autor v rámci nutné deskripce přehledně zkoumá dílčí otázky, doplněná metodou syntetickou, autor získané poznatky shrnuje, čímž získává argumentační aparát pro vlastní

závěry a pro vlastní kritické hodnocení dané problematiky. Komplexnost díla je podtržena také skutečností, že autor neopominul ani metodu komparační a také historickou.

Metodu komparační a historickou autor zjevně chápe jako doplňkové metody jeho práce, neboť těžiště práce je zaměřeno na analýzu a hodnocení současné slovenské úpravy BSM. Veden snahou nezatěžovat těžiště práce doplňkovými metodami výzkumu, koncentruje habilitant metodu historickou a komparační do poslední kapitoly, na níž navazuje závěr práce. Třebaže bývá zvykem historické pojednání o zkoumané problematice (byť stručné) řadit většinou na začátek práce, nelze ani proti autorem zvolenému postupu mít zásadní námítky.

O komplexním pojetí díla by ovšem nebylo možno hovořit, pokud by autor nepracoval s relevantní judikaturou, což platí zvláště, pokud jde o institut BSM. Byla to právě judikatura, která tradičně navazovala na relativně skromná ustanovení občanského zákoníku z roku 1964. Autor pracuje s více jak dvaceti klíčovými judikáty slovenských i českých (vzhledem ke společnému legislativnímu vývoji) soudů.

Uvedené metody jsou v práci užívány *lege artis*, adekvátně stanoveným cílům práce, zároveň díky jejich řádnému užívání dovolují autorovi dospět k novým vědeckým poznatkům. Tyto autor přináší (nepřekvapivě) zejména v oblastech, kde je interpretace právní úpravy problematická. Tak lze ocenit autorovu argumentaci na s. 31, pokud jde o (ne)možnost zrušení BSM dohodou manželů, na s. 35 ohledně možnosti věřitele odporovat smlouvě mezi manžely, kterou by modifikovaly BSM způsobem věřitele zkracujícím, na s. 50-51 úvahu ohledně zavedení evidence modifikačních smluv za účelem jejich publicity (podmiňující pak účinky těchto smluv vůči třetím osobám), na s. 68-69 přehlednou analýzu judikatury pokud jde o subtilní rozlišování mezi jednotlivými způsoby užití majetku z BSM k podnikání jednoho z manželů a další. Stranou by neměly zůstat ani pasáže komparační, které, byť spíše stručněji pojaté, dávají čtenáři dostatečný vhled do zahraničních právních úprav. Navíc některé poznatky, které zde autor přináší, nejsou v našich kruzích běžně známy (za zmínku zde stojí habilitantovo upozornění na speciální francouzsko-německý režim manželského majetkového společenství).

Ke komparační kapitole ovšem směřuje také určitá výtky, která se týká práce se zdroji. Komparační pasáže jsou zdrojovány velmi chudě, povětšinou jen odkazy na citovaná zákonná ustanovení (s výjimkou komparace s českou republikou, kde autor na některé odborné zdroje odkazuje). Třebaže autor komparaci koncipoval celkově stručněji (zjevně nechtěl rozmělnovat těžiště práce), přeci jen mohl v komparačních pasážích poukázat alespoň na profilující komentářovou literaturu, v níž by čtenář v případě zájmu mohl najít další podrobnosti.

Celkově lze shrnout, že autor dostal svému cíli předložit skutečně komplexní zpracování tématu, které se zabývá právě těmi dílčími otázkami právní úpravy BSM, kde nejvíce lze očekávat promítnutí zásady autonomie vůle. Čtenáři se dostává do rukou monografie s dobře promyšlenou strukturou, svědčící o vyzrálosti vědecké osobnosti autora, která má potenciál přispět do diskurzu nad dalším vývojem právní úpravy této problematiky.

3. Systematika práce, formální členění

Systematika práce je koncipována přehledně, vedle úvodu a závěru má práce tři kapitoly.

Po úvodu práce, kde se autor zabývá nejen uvedením do problematiky BSM, ale také cíli, výzkumnými otázkami a metodami práce, následuje kapitola první, zaměřená na

problematiku modifikací BSM. V této části práce habilitant analyzuje možnosti rozšíření či zúžení zákonem stanoveného rozsahu BSM, a to jak z hlediska obsahových a formálních náležitostí, vymezení předmětu modifikace, dopadů na práva třetích osob, tak i ve vztahu k hospodaření se společným majetkem manželů. Kromě úpravy rozsahu umožňuje občanský zákoník i tzv. časovou úpravu, která spočívá v možnosti manželů dohodnout se na době vzniku BSM ke dni zániku manželství. V této souvislosti jsou analyzovány zákonné podmínky vzniku takové dohody, její význam, dopad na majetkové poměry manželů i dopad na práva třetích osob.

Druhá kapitola se zabývá zkoumáním právní možnosti zániku a vypořádání BSM za trvání manželství, a to jak z hlediska důvodů a způsobu vypořádání BSM podle občanskoprávní úpravy, tak ve vztahu k vypořádání BSM za trvání manželství podle zvláštních právních předpisů. Tyto kapitoly tvoří těžiště práce.

Vhodným doplněním je pak kapitola třetí, kde si autor klade za cíl poukázat na možný budoucí vývoj právní úpravy zkoumané problematiky jak z pohledu rekodifikačních procesů a jejich koncepcí v dané oblasti, tak i s odkazem na historickou reflexi vývoje majetkových práv manželů na Slovensku. V rámci tohoto cíle hraje důležitou roli komparace úpravy manželských majetkových práv ve vybraných právních řádech zemí Evropské unie, jakož i podrobná analýza a porovnání této oblasti s českou právní úpravou. Tyto faktory umožňují autorovi nastínit možný budoucí charakter právní úpravy manželského majetkového práva na Slovensku

Pro úplnost je třeba poznamenat, že jednotlivé kapitoly (vzhledem k jejich rozsahu by patrně bylo přiléhavější spíše označení částí) se dále dělí na menší celky. Bylo by nad rámec posudku toto dělení podrobně popisovat a analyzovat, souhrnně však lze konstatovat, že toto dělení respektuje převažující analytickou koncepci práce, když je koncipováno podle jednotlivých dílčích otázek, kterými se autor zabývá.

Rovněž systematika práce a v návaznosti na ni její formální členění kapitol a podkapitol odpovídá celkové koncepci práce a nelze k němu mít žádných výhrad.

4. Formální stránka práce, práce se zdroji

Práce je po formální stránce dobře zvládnuta. To se týká jak grafické stránky textu (vzhled stránek, formátování, styly nadpisů atp.), tak i jazykové stránky textu, byť v práci lze občas najít překlepy či drobné lapy, např. na s. 12-13 je v rámci formulace výzkumných otázek nadbytečně zdvojená interpunkce („?;“); na s. 15 Králi(i)čková; s. 49, 51 22Cdo (správně 22 Cdo); na s. 59 lze ukázat nejednotné používání zkratky OZ (zatímco ve druhém odstavci za číslem ustanovení není zkratka použita, v odstavci třetím tomu tak je – obecně platí, že zkratka právního předpisu (např. OZ) se užívá s číslem ustanovení, zatímco nezkrácené označení (např. občanský zákoník) se používá, pokud se neodkazuje na konkrétní ustanovení; poznámky pod čarou č. 109, 110 na s. 69, kde jedna citace je ukončena tečkou, druhá nikoliv (pro celou práci platí, že toto by mělo být jednotně); s. 99 v značnej miera (miere), s. 101 právna úprav(a) připúšťa; poznámky pod čarou někdy začínají grafickou značkou §, jindy zkratkou „ust.“, což by rovněž mělo být jednotně (srov. např. s. 100, 11, 116 a contrario s. 79, 80 a 81) atd. Obecně platí, že nová věta (ani v poznámce pod čarou) by neměla začínat grafickou značkou či zkratkou. Na s. 79 je zkratka „Ust.“ vysazena horním indexem, jako by mělo jít o samostatnou poznámku pod čarou, což však z textu neplyne. Jde však spíše o drobnosti, které nijak zásadně nesnižují čtenářův komfort.

S výhradou učiněnou výše, týkající se práce se zahraničními zdroji, lze konstatovat, že autor pracoval s reprezentativní slovenskou (ale i českou) odbornou literaturou. Poznámkový aparát je veden pečlivě a *lege artis*. Seznam zdrojů vykazuje téměř padesát odborných publikací (monografického, komentářového, učebnicového i časopiseckého charakteru a přes dvacet judikátů slovenských i českých soudů. Vzhledem k úzkému vymezení tématu to je **dostačující vzhledem k požadavkům kladeným na práce tohoto druhu.**

5. Protokol o kontrole originality

Pro úplnost je třeba konstatovat **výsledek kontroly textu předložené práce provedené z hlediska jeho originality.** Automatická kontrola shod provedená systémem Centrálního registru závěrečných a kvalifikačních prací (CRZP) vykazuje celkově shodu 24,75 %, což značí procentuální podíl textu, který má překryv s indexem prací v korpusu CRZP. Pro účely posouzení této hodnoty je třeba tento údaj porovnat zejména s výsledkem analýzy v rámci nadprahové hodnoty podobnosti, kde systém generuje celkem cca 200 dokumentů obsahujících shody (dokumenty č. 1 až 5319). Považuji za podstatné, že žádná z těchto shod nepřekračuje 5 %, konkrétně dokument č. 1 pouze 3,08 %, další dokumenty již vykazují pouze shodu menší, od dokumentu č. 8 (tj. č. 186) jde o shody menší než 2 %. Po prostudování pasáží označených protokolem konstatuji, že indikované shody se týkají především ustálených citací profilující teoretické literatury, ustálených právních obrátů, zákonných ustanovení či judikatury apod. **Na základě těchto kontrol tedy nelze učinit závěr, že by uchazeč nepostupoval při tvorbě práce *lege artis*.**

6. Otázky k obhajobě habilitační práce:

- 1) Považuje autor současnou podobu úpravy BSM za dostatečně reflektující zásadu autonomie vůle, kterou chápeme jako vůdčí zásadu soukromého práva? Pokud nikoliv, jaké změny *de lege ferenda* by navrhoval?
- 2) Srovná-li autor úpravu (slovenského) BSM a (nejen českého) SJM, které je co do předmětu vymezení širší (do SJM se počítají také pohledávky a dluhy), jeví se autorovi *de lege ferenda* jako vhodnější ponechání současné (užší) koncepce bezpodílového spoluvlastnictví, nebo by na základě jeho poznatků mělo dojít také na Slovensku k přijetí širší koncepce majetkového společenství, které zahrnuje také pohledávky a dluhy?
- 3) Jak autor hodnotí názor, podle nějž by mělo dojít k otočení hlavního (výchozího) paradigmatu manželského majetkového společenství, tj. že ke vzniku specifického majetkového společenství by mělo docházet pouze v případě, kdy si to manželé výslovně budou přát?

7. Závěr

Předložená habilitační práce JUDr. Juraje Takáče, PhD., s názvem *Modifikácia bezpodielového spoluvlastníctva manželov a jeho zánik za trvania manželstva*, splňuje

podle mého názoru požadavky kladené na tyto práce ve smyslu zákona
č. 131/2002 Z. z., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů, a proto

d o p o r u č u j í,

aby po vykonání habilitační přednášky a úspěšné obhajobě habilitační práce před
vědeckou radou Právnické fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici byl
habilitantovi rektorem udělen titul docent pro obor občanské právo.

V Praze dne 6. června 2023

doc. JUDr. Ondřej Frinta, Ph.D.
oponent